

Tillsynsplan för försäljning av folköl, tobak och vissa receptfria läkemedel samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare 2019

Antagen Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden 2019-01-22

Innehåll

1	Nationella och lokala mål.....	3
1.1	Nationella mål	3
1.2	Lokala mål.....	3
2	Omfattningar och avgränsningar.....	4
2.1	Folköl.....	4
2.2	Tobak	4
2.3	Receptfria läkemedel.....	4
2.4	Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	4
3	Tider och inriktning av tillsynen	5
3.1	Tidpunkter	5
3.2	Inriktning av tillsynen.....	5
4	Kompetens, befogenheter, kostnader och resurser	6
4.1	Befogenheter och delegation	6
4.2	Finansiering.....	7
4.3	Personal, utrustning och lokaler.....	7
4.4	Kompetenskrav och utbildning	7
5	Arbetssätt.....	7
5.1	Arbetsmetod och prioriteringar	7
5.2	Rutiner för utförande av tillsyn och kontroll	8
6	Riskanalys	8
6.1	Riskanalys.....	8
7	Rådgivning, samarbete och öppenhet	8
7.1	Rådgivning, information och stöd till verksamheterna	8
7.2	Samarbete med andra myndigheter	9
7.3	Öppenhet i kontrollen	9
8	Sanktioner – åtgärder när lagen inte följs.....	9
8.1	Folköl.....	9
8.2	Tobak	10
8.3	Receptfria läkemedel.....	10
8.4	Elektroniska cigaretter och påfyllningshållare	10
9	Uppföljning av tillsynsplanen.....	10

Den 12 december 2018 beslutas om ny tobakslag (Lagen om tobak och liknande produkter) som häver tobakslagen (1993:581) och lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Lagen ska börja gälla fr.o.m. 1 juli 2019. Denna tillsynsplan behöver därför revideras så fort ansvaret för tillsyn enligt den nya lagen är fastställt.

1 Nationella och lokala mål

1.1 Nationella mål

1.1.1 Folköl

Det övergripande målet med den svenska alkoholpolitiken är att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Statens ansvar är att lagstifta, formulera långsiktiga mål, att nationellt följa konsumtions-, skade-, och missbruksutvecklingen, att erbjuda grundutbildning i alkoholskadeförebyggande arbete och att utöva tillsyn.

1.1.2 Tobak

Det övergripande målet för den svenska tobakspolitiken är att motverka tobaksbrukets medicinska skadeverkningar. Genom lagstiftning, information och stöd till ett allsidigt tobakspreventivt arbete vill staten förebygga tobaksdebuten bland barn och ungdom, uppmuntra till tobaksavvänjning och skydda mot skadeverkningar av passiv rökning.

1.1.3 Receptfria läkemedel

Onödig användning av receptfria läkemedel ska undvikas. Det ska vara möjligt att göra ett aktivt miljöval mellan likvärdiga substanser och produkter.

1.1.4 Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Regleringen av e-cigaretter ska bidra till att skydda folkhälsan. Barn och ungdomar bedöms behöva särskilt skydd eftersom e-cigaretter efterliknar och normaliserar rökning och därmed riskerar att bli en inkörsport till nikotinberoende. Det riskerar i sin tur att resultera i traditionell tobakskonsumtion. Därför är inte e-cigaretter vilken konsumentprodukt som helst utan en produkt som behöver en särskild skyddsreglering.

1.2 Lokala mål

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens mål för tillsynen inom områdena folköl, tobak, receptfria läkemedel och elektroniska cigaretter är i huvudsak desamma som de nationella målen. Målet är främst att skydda medborgarnas hälsa och intresse i Nyköpings kommun och se till att produkter med åldersgräns inte säljs till underåriga.

2 Omfattningar och avgränsningar

2.1 Folköl

Den här tillsynsplanen omfattar försäljning av folköl i detaljhandel. Den omfattar inte servering av folköl på serveringsställen. Tillsyn över och registrering av servering av folköl utförs av Sociala divisionen med Socialnämnden som ansvarig.

2.2 Tobak

Den här tillsynsplanen omfattar försäljning av tobak i detaljhandeln. Nämnden har detta ansvar tillsammans med Polismyndigheten. Den omfattar inte tillsyn av rökfria miljöer som t ex rökfria skolgårdar. Den tillsynen bedrivs av Miljöenheten med Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som ansvarig nämnd.

2.3 Receptfria läkemedel

Den här tillsynsplanen omfattar försäljning av receptfria läkemedel i detaljhandeln förutom i apotek.

2.4 Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Den här tillsynsplanen omfattar försäljning av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare i detaljhandeln. När det gäller åldersgräns, försäljning och egenkontroll har nämnden ansvar över tillsynen tillsammans med Polismyndigheten.

2.4.1 Verksamhetsindikatorer

Följande indikatorer används för att mäta om tillsynen har effekt:

- Folköl: Aktuellt egenkontrollprogram anpassat till verksamheten finns.
- Tobak: Korrekt märkning på tobak finns på svenska
- Receptfria läkemedel: Läkemedlen förvaras under direkt uppsikt på försäljningsstället.
- E-cigaretter: Korrekt märkning finns.

	Mål	Antal kontroll	Andel där avvikelser åtgärdats 2019	Uppföljning
Folköl	Aktuellt egenkontrollprogram anpassat till verksamheten finns.	41	100 %	Årsbokslut
Tobak	Korrekt märkning på tobak finns.	57	100 %	Årsbokslut
Receptfria läkemedel	Läkemedel förvaras under direkt uppsikt i butik.	37	*1	Årsbokslut
Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	Korrekt märkning finns.	10	100 %	Årsbokslut
Kontrollköp	Varor med åldersgräns ska inte säljas till minderåriga	10	*2	Årsbokslut

*1 Krav ställs av Läkemedelsverket.

*2 Samtliga kontroller återkopplas till näringsidkaren.

3 Tider och inriktning av tillsynen

3.1 Tidpunkter

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden fattar beslut om tillsynsplan i januari 2019 och planen gäller för det året.

3.2 Inriktning av tillsynen

Tillsyn av försäljning av de produkter som berörs av denna tillsynsplan ska genomföras regelbundet. Tillsynen ska vara riskbaserad. Huvuddelen av tillsynen ska utföras som oanmälda besök.

Avvikelser som konstateras under tillsynen följs upp för att säkerställa att bristerna åtgärdas. Vid behov ska beslut om åtgärder fattas och uppföljande kontroll genomföras.

En ny verksamhet ska få ett tillsynsbesök inom två månader från det att verksamheten påbörjas.

Fokus inom tillsyn av folköl kommer att ligga på att försäljning inte sker till minderåriga.

Fokus inom tillsyn av tobak kommer att ligga på att märkningen på förpackningarna är korrekt och på att försäljning inte sker till minderåriga. Samarbete kommer vid behov att ske med polisen och andra myndigheter. Fokus inom tillsyn av receptfria läkemedel kommer att ligga på att kontrollera att endast preparat godkända för den här typen av försäljning finns i butikerna samt att försäljning inte sker till minderåriga.

Fokus inom tillsyn av elektroniska cigaretter kommer att ligga på att märkningen på förpackningarna är korrekt och på att försäljning inte sker till minderåriga.

Minst 40 % av verksamheter som berörs av tillsyn enligt denna plan får tillsyn årligen. Inom en 2 årsperiod ska alla verksamheter som berörs av tillsyn enligt denna plan få minst 1 besök. Tillsyn av tobak sker årligen på minst 90% av försäljningsställen.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden vill verka för en bättre samverkan mellan alla myndigheter som genomför tillsyn inom områdena som berörs av denna tillsynsplan.

3.2.1 Tillsyn vid ägarbyte och nyanmälan

Ett första tillsynsbesök kommer att utföras inom två månader inom samtliga områden. Vid det första besöket kommer tillsynen att inriktas på att egenkontrollprogram finns och att programmet är anpassat till den aktuella verksamheten. En viktig punkt är att den personal som är sysselsatt med försäljningen av dessa produkter har fått tillräcklig utbildning och instruktioner.

Vid första besöket kommer även viss rådgivning att förekomma.

3.2.2 Extratillsyn

När allvarliga avvikelser mot lagstiftningen upptäcks kommer extrakontroll att utföras, t ex som ett sanktionsbeslut eller ett extra besök. Tiden för besöket, förarbete, ev. beslutskrivning och efterarbete kommer att faktureras enligt gällande taxa fastställd av kommunfullmäktige.

4 Kompetens, befogenheter, kostnader och resurser

4.1 Befogenheter och delegation

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens befogenheter inom tillsynsområdet folköl, tobak och receptfria läkemedel och elektroniska cigaretter regleras i alkohollagen (8 kap 1 §), tobakslagen (19 a §) och lagen om handel med receptfria läkemedel (20§) och lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (26§ 1 och 2).

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ansvarsområde i Nyköpings kommun regleras i Reglemente för Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden antagen av Kommunfullmäktige.

Livsmedelsenhetens befogenheter regleras i Delegationsordning för Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

4.2 Finansiering

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens offentliga tillsyn av folköl, tobak, receptfria läkemedel och e-cigarett finansieras dels med avgifter och dels med skattemedel. Kommunfullmäktige fattar beslut om taxa för tillsynen i Nyköpings kommun. Företagen betalar enligt taxan en fast årlig avgift för den ordinarie tillsynen. För extra tillsyn och besök när Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden konstaterar att lagen inte följs, betalas timavgift enligt taxan.

4.3 Personal, utrustning och lokaler

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens operativa tillsyn utförs av Livsmedelsenheten. Under år 2019 utförs planering, tillsyn och administration i enlighet med denna tillsynsplan av

- Livsmedelschef – övergripande ansvar
- 3 livsmedelsinspektörer (0,8 åak)
- Administratör (0,1åak)

Utrymme för förvaring av omhändertagna varor finns. Däremot finns begränsat utrymme för varor som kräver kylförvaring. Det finns dock plan för att snabbt kunna få tillgång till lämpligt utrymme via inhyring.

4.4 Kompetenskrav och utbildning

Samtliga inspektörer har fått utbildning i att utöva tillsyn inom receptfria läkemedel. Inspektörerna deltar i relevanta konferenser och närvarar på lässträffar för att behålla och utöka sin kompetens inom samtliga områden. Utrymme för inläsning av ny och relevant lagstiftning kommer att finnas under 2019. Utbudet av utbildningar inom de här tillsynsområdena är dock mycket begränsat.

Syftet med att involvera flera inspektörer i tillsynen är att kunna skapa långsiktig kompetensförsörjning inom områdena som berörs av denna plan och garantera bra kvalitet i tillsynen.

5 Arbetsätt

5.1 Arbetsmetod och prioriteringar

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden arbetar med riskbaserad tillsyn som utförs regelbundet. Lämplig tillsynsfrekvens bestäms med hänsyn till företagets egenkontroll och Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens tidigare erfarenhet.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens inriktning är att alltid genomföra riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv tillsyn. Det innebär att Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden valt att jobba mot följande strategiska mål:

- Mer omfattande tillsyn utförs på anläggningar där sortimentet av produkter är större
- Mer omfattande tillsyn utförs på anläggningar där det tidigare har funnits avvikelser mot lagstiftningen

- Tillsyn utförs med fokus på konsumenternas bästa
- Tillsyn prioriteras hos tobakshandlare som ligger nära skolor genom utförande av årlig tillsyn och kontrollköp.
- Kontrollköp ska används som en metod vid tillsyn.

5.2 Rutiner för utförande av tillsyn och kontroll

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden har skriftliga rutiner för hur tillsyn och kontroll ska genomföras.

6 Riskanalys

6.1 Riskanalys

Faktorer som kan innebära att målen i planen inte nås samt åtgärder för att motverka

1. Felaktig planering

Livsmedelsenheten har utfört den här typen av kontroll under flera år och e-cigg tillkommer från aug 2017. Planeringsrutiner har utarbetats som fungerar bra men planering och utförande av besöken måste göras i god tid. Hittills har tillsynen utförts under kort och intensiv tid. Förhoppningen inför 2019 är att vi har en plan för tillsynen med riskbaserad tillsyn samt regelbunden tillsyn under året. Delar av tillsynen borde kunna utföras tillsammans med livsmedelskontrollen.

2. Otillräcklig uppföljning

Minst en uppföljning per kvartal ska utföras internt inom verksamheten. Detta förutsätter att tillsyn genomförs regelbundet.

3. Stort antal inkommande ärenden inom livsmedelsenhetens andra ansvarsområden som måste prioriteras

Risken kan motverkas med tätare uppföljningar och bra planering.

4. Ändrad lagstiftning eller påverkan av andra omvärldsfaktorer

För att ha kontroll på vad som händer inom områdena sker omvärldsbevakning genom att följa information från de centrala myndigheterna. Inspektörerna deltar också årligen i aktiviteter som ordnas i länet. Även andra seminarier och kurser prioriteras i mån av tid och resurser. Förhoppningsvis kan kommande ändringar i god tid arbetas in i rutinerna och meddelas nämnden.

7 Rådgivning, samarbete och öppenhet

7.1 Rådgivning, information och stöd till verksamheterna

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ska enligt 4 § förvaltningslagen lämna upplysningar, ge vägledning och råd. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ska också ge annan hjälp till enskilda i frågor som rör nämndens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämpligt med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Råd och upplysningar lämnas av inspektörerna. Generell information av övergripande karaktär finns också på Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens hemsida. När det gäller tobak finns material översatt till flera olika språk. Viktig information om ändringar i lagstiftningar skickas till samtliga berörda försäljningsställen.

7.2 Samarbete med andra myndigheter

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens ambition är att samarbeta och samordna sin tillsyn och kontroll med andra myndigheter inom och utom kommunen. Syftet är att effektivisera kontrollen.

Samarbete kan ske i fråga om tobakstillsyn där tillsynsansvaret delas mellan Polismyndigheten och Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Målsättningen är att Livsmedelsenheten och Polismyndigheten ska genomföra vissa tillsynsbesök tillsammans. Samarbetet kan även ske med Länsstyrelsen och Skattemyndigheten.

7.3 Öppenhet i kontrollen

I Sverige regleras öppenhet i tillsyn och kontroll framförallt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I korthet innebär detta att alla myndigheter är skyldiga att föra register över allmänna handlingar som finns hos myndigheten. Ett sådant register kallas vanligtvis för diarium. I diariet registreras uppgifter om de handlingar som upprättas vid myndigheten. I diariet registreras både offentliga och sekretessbelagda handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock vara sekretessbelagda, alltså hemliga. Det gäller normalt inte handlingar inom folköl, tobak, receptfria läkemedel och e-cigarett.

Tillsynsplaner, kontrollrapporter och beslut är allmänna handlingar och tillgängliga för alla som vill ta del av dem.

8 Sanktioner – åtgärder när lagen inte följs

I de fall Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden konstaterar att en verksamhet inte uppfyller något av kraven i lagstiftningen, ska nämnden vidta åtgärder för att få verksamheten att hålla sig till lagen. Vilken form av åtgärd som kan vara aktuell, varierar beroende på område och avvikelser art.

8.1 Folköl

Avvikelse mot lagen kan vara att företaget säljer folköl utan att anmäla sig hos Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Andra vanliga avvikelser kan vara att personalen inte informeras om de regler som gäller vid försäljning av folköl. Sanktioner som kan användas är t ex:

- försäljningsförbud
- föreläggande med eller utan vite
- Varning

8.2 Tobak

Avvikelse mot lagen kan vara att företaget säljer tobak utan att anmäla sig hos Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Andra vanliga avvikelser är felaktig marknadsföring och felaktig märkning. Sanktioner som kan användas är t ex:

- försäljningsförbud
- föreläggande med eller utan vite
- omhändertagande
- varning

8.3 Receptfria läkemedel

När Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden upptäcker avvikelser mot lagen ska en rapport skickas till Läkemedelsverket där det framgår vilka brister som konstaterats. Det är sedan Läkemedelsverket som vidtar lämpliga sanktioner mot företaget.

8.4 Elektroniska cigaretter och påfyllningshållare

Avvikelse mot lagen kan vara att företaget säljer e-cigaretter utan att anmäla sig hos Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden. Andra vanliga avvikelser är felaktig marknadsföring och felaktig märkning. Sanktioner som kan användas är t ex:

- försäljningsförbud
- föreläggande med eller utan vite
- omhändertagande
- varning

9 Uppföljning av tillsynsplanen

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden följer upp verksamheten tre gånger per år. På enheten följs verksamheten upp månadsvis.